

Opinie privind proiectul de lege cu privire la statutul, conduita și etica deputatului în Parlament

Adresată: Comisiei Parlamentare, Comisia juridică, numiri și imunități, Parlamentul Republicii Moldova

Persoana de contact: Veronica ROȘCA, Președinta Comisiei juridice, numiri și imunități

Data: 9 martie 2026

Autor: Asociația Promo-LEX, www.promolex.md

Persoane de contact:

Irina COROBCENCO, e-mail: irina.corobcenco@promolex.md

În contextul inițierii [consultărilor publice](#) privind proiectul de lege cu privire la statutul, conduita și etica deputatului în Parlament, inițiate de Comisia Parlamentară, Comisia juridică, numiri și imunități, în perioada 23 februarie – 3 martie 2026, Asociația Promo-LEX prezintă următoarele recomandări:

I. Capitolul I. Dispoziții generale

Articolul 2., lit. h)

În perioada 2018 – 2025¹, Asociația Promo-LEX a monitorizat manifestarea fenomenului discursului de ură în spațiul public și online din Republica Moldova. Aproximativ 50% din cazurile de discurs de ură au fost generate de către politicieni, inclusiv de către deputații din Parlamentul Republicii Moldova.

Legislația națională stabilește criteriile protejate care variază ușor în funcție de actul normativ. Conform art. 1, alin. (1) Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității din 25 mai 2012, criteriile protejate sunt: rasă, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu.

În acest sens, recomandăm completarea prevederii de la lit. h), art. 2, după cum urmează: *„egalitatea și nediscriminarea, principii conform cărora deputatul trebuie să evite utilizarea discursului de ură și actele de discriminare pe criterii de „rasă”, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu”.*

Articolul 2, lit. d) și f)

În vederea evitării situațiilor de interpretare subiectivă a prevederilor propuse, recomandăm definirea conceptului „beneficiu moral” și termenului „cinste”.

II. Capitolul III. Imunitatea Parlamentară

Secțiunea 1. Dispoziții generale

Articolul 16, alin. (3)

Pentru prevenirea răspândirii discursurilor de ură cu un nivel înalt de gravitate, recomandăm ca alin. (3) al articolului 16 să fie completat după cum urmează:

„apelurile publice la rebeliune, violență, separatism, propagarea actelor de genocid, a infracțiunilor împotriva umanității, a fascismului, rasismului și xenofobiei, negarea Holocaustului, utilizarea discursurilor de incitare la discriminare care, potrivit legislației, implică răspundere penală sau contravențională, nu cad sub incidența garantării juridice a dreptului la libertatea de exprimare a deputatului pentru opiniile sale”.

III. Capitolul IV. Conduita, etica, drepturile și obligațiile deputatului

Secțiunea 1. Drepturile și obligațiile deputatului

Articolul 23, alin. (1)

În ultimii ani, în Parlamentul Republicii Moldova au fost înregistrate proiecte de legi care au propus limitarea drepturilor și libertăților fundamentale ale unor grupuri de persoane. De exemplu, pe data de 4 iunie 2025, un grup de deputați au înregistrat proiectul de lege

¹ Asociația Promo-LEX, Raport de monitorizare „Discursul de ură și instigare la discriminare în spațiul public și în mass-media din Republica Moldova”, anul [2018](#), anul [2019/1](#), anul [2019/2](#), anul [2020](#), anul [2021](#), anul [2022](#), anul [2023](#), anul [2024](#) și anul [2025](#).

nr. 198² pentru modificarea și completarea unor acte normative. Prin acesta, autorii au propus introducerea în Codul educației, Codul serviciilor media audiovizuale, Legea cu privire la libertatea de exprimare și Codul familiei un articol nou privind valorile spirituale și morale tradiționale. Articolul nou propus ar interzice promovarea sau sprijinirea „prin orice mijloace, informații, atitudini, acțiuni sau oricare altă manifestare de susținere a relațiilor sexuale netradiționale, schimbarea de sex, căsătoriile de același sex sau oricare altă acțiune contrară valorilor spirituale și morale tradiționale”.

Pe data de 18 iunie 2024, în Parlamentul Republicii Moldova a fost înregistrat proiectul de lege nr. 186 pentru aprobarea Concepției politicii naționale pentru păstrarea și consolidarea valorilor spirituale și morale tradiționale în Republica Moldova³. Proiectul de lege propune acțiuni pentru combaterea „ideologiei distructive” care se referă la „influența ideologică și psihologică asupra cetățenilor” și care duce la „impunerea unui sistem de idei și valori străine poporului moldovenesc și distructive pentru societate”. Printre acțiunile propuse sunt: neadmiterea indicării în orice acte oficiale a oricărui alt gen decât cel masculin sau feminin; interzicerea întrunirilor care au drept scop promovarea valorilor netradiționale, propaganda relațiilor sexuale de același gen, incestului, adopțiilor de către perechi netradiționale sau de către o persoană neheterosexuală, intervențiilor medicale legate de schimbarea de gen sau altor acțiuni care contravin concepțiilor de gen; neadmiterea difuzării publice, prin orice mijloace a informațiilor care promovează valorile netradiționale, propaganda relațiilor sexuale de același gen etc.

În acest sens, recomandăm:

- ajustarea prevederii de la lit. i) după cum urmează:
„i) să nu utilizeze sau să afișeze expresii injurioase, ofensatoare sau calomnioase”
- includerea a două obligații noi în lista celor deja enumerate în textul proiectului de lege după cum urmează:
„v) să nu elaboreze sau să nu susțină proiecte de legi care încalcă principiul respectării drepturilor omului și principiul nediscriminării”
„w) să nu utilizeze forme de exprimare care răspândesc, promovează, justifică sau incită la ură, discriminare sau violență, precum și să nu utilizeze gesturi și sunete nepotrivite (inclusiv fluierături), cu sau fără conotații sexuale”.

Secțiunea a 3-a. Restricții de conduită a deputaților. Absențe.

Articolul 29, lit. f)

În vederea evitării utilizării discursurilor de ură în cadrul ședințelor Parlamentului și ale ședințelor organelor de lucru ale acestuia, recomandăm completarea prevederii art. 29, lit. f) după cum urmează:

„f) promovarea, răspândirea, justificarea sau incitarea la ură, discriminare sau violență în raport cu o persoană sau un grup de persoane pe criterii de „rasă”, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu”, precum și proferarea de insulte, amenințări și calomnii atât de la tribuna Parlamentului cât și din sala de ședințe pe parcursul ședinței Parlamentului sau în cadrul ședinței organelor de lucru ale acestuia;”

Secțiunea V. Procedura de soluționare a sesizărilor

Art. 40, alin. (3)

Pentru a facilita sesizarea încălcărilor privind prevederile ce vizează statutul, conduita și etica deputatului în Parlament, recomandăm specificarea la alin. (3), art. 40, a formatelor

² Parlamentul Republicii Moldova, [proiect de lege nr. 198](#) pentru modificarea și completarea unor acte normative (Codul educației nr. 152/2014, art. 7; Codul serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018, art. 20 ș.a.).

³ Parlamentul Republicii Moldova, [Proiect de lege nr. 186](#) din 18 iunie 2024 pentru aprobarea Concepției politicii naționale pentru păstrarea și consolidarea valorilor spirituale și morale tradiționale în Republica Moldova.

și canalelor prin care o sesizarea poate fi trimisă în adresa Comisiei de etică și conduită parlamentară, de exemplu: în format fizic și electronic prin intermediul poștei sau online. Astfel, recomandăm completarea prevederii de la alin. (3), art. 40 după cum urmează:
„(3) Sesizarea se depune în formă scrisă, fizic sau electronic, pe adresa poștală a Parlamentului în adresa Comisiei de etică și conduită parlamentară sau pe adresa de e-mail a acesteia”.

Art. 40, alin. (4)

De asemenea, pentru evitarea situațiilor în care anumite sesizări vor fi considerate incomplete din cauza unor aspecte tehnice, recomandăm ajustarea textului de la pct. 4, art. 40, după cum urmează:

„(4) Sesizarea va cuprinde: numele și prenumele sau denumirea petiționarului; domiciliul sau sediul petiționarului și/sau adresa de e-mail, dacă se solicită răspuns pe această cale; descrierea faptelor care îi sunt atribuite deputatului, probele care să demonstreze încălcarea normelor de etică și conduită parlamentară și semnătura petiționarului ori a reprezentantului său legal sau a celui împuternicit.”

Art. 41, alin. (5)

În vederea evitării unor situații de întârziere a analizei și evaluării obiectelor sesizărilor și prevenirii impunității, recomandăm completarea textului alin. (5), art. 41, după cum urmează:

„(5) Comisia de etică și conduită parlamentară examinează materialele dosarului privind încălcarea normelor de etică și conduită parlamentară și decide asupra cazului în termen de 30 de zile lucrătoare de la data înregistrării sesizării de secretariatul Comisiei”.

Secțiunea 7. Sancțiuni. Aplicarea sancțiunilor

Articolul 49

În vederea prevenirii utilizării repetate a prejudecăților, stereotipurilor, a injuriilor sau calomniilor, inclusiv cele motivate de prejudecată, recomandăm completarea art. 40, alin. (1) cu o prevedere nouă, după cum urmează:

„d) promovează, răspândește sau justifică ura prin prejudecăți și stereotipuri în raport cu o persoană sau un grup de persoane pe criterii de „rasă”, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu”.

Articolul 50, alin. (1), lit. c)

Insulte, calomniile și amenințările publice sunt exprimări care nu trebuie să fie utilizate și răspândite în Parlamentul Republicii Moldova indiferent de persoana sau grupul de persoane vizat. În acest sens, recomandăm ajustarea textului de la lit. c), alin. (1), art. 50 după cum urmează:

„c) să profereze insulte, calomnii sau amenințări publice la adresa unei persoane sau a unui grup de persoane”.

Articolul 50, alin. (3)

Pentru a racorda prevederile proiectului de lege la definiția discursului de ură din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, precum și la recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei⁴, recomandăm completarea prevederii de la alin. (3), art. 50, după cum urmează:

„(3) propagă și incită la război, tulburări în masă, promovează, răspândește, justifică sau incită la discriminare sau violență pe criterii de „rasă”, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen,

⁴ Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, [Recomandarea CM/Rec. 2022 \(16\)](#) privind combaterea discursului de ură.

statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu”.

Articolul 53, alin. (1)

Calomnia este o exprimare definită și sancționată de Codul contravențional al Republicii Moldova cu un nivel redus de gravitate în comparație cu limbajul sau comportamentul rasist sau xenofob. Întreruperea transmisiunii în direct a ședinței în cazul utilizării exprimărilor care iau forma calomniei, poate fi o măsură excesivă și neproporțională în raportul cu dreptul la libertatea de exprimare al persoanei (membrii societății) - dreptul de a fi informat.

În cazurile de utilizare a discursului de ură, inclusiv cel cu un nivel înalt de gravitate, considerăm că aplicarea sancțiunilor prevăzute de art. 49 și art. 50 sunt proporționale, iar acest lucru nu va afecta dreptul la libertatea de exprimare. În același timp, atragem atenția asupra faptului că aplicarea prevederilor acestei legi implică și obligația președintelui ședinței și Comisiei de etică și conduită parlamentară de a argumenta, inclusiv pentru publicul larg, în Planul Parlamentului, motivele pentru care un deputat/o deputată a fost sancționat(ă). Acest lucru va contribui la creșterea nivelului de înțelegere a ilegalității discursului de ură, a prevenirii acestuia, precum și a asumării instituției parlamentare a rolului de combatere a fenomenului.

Iată de ce recomandăm eliminarea alin. (1) de la art. 53.